

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till Kommittén om kriminalisering av förnekande av Förintelsen och av vissa andra brott (Ju 2021:14)

Beslut vid regeringssammanträde den 7 juni 2022

Utvidgning av uppdraget

Regeringen beslutade den 20 oktober 2021 kommittédirektiv om kriminalisering av förnekande av Förintelsen och av vissa andra brott (dir. 2021:87).

Kommittén om kriminalisering av förnekande av Förintelsen och av vissa andra brott ska utöver vad som framgår av redan beslutade kommittédirektiv

- ta ställning till om straffansvaret för hets mot folkgrupp uttryckligen bör omfatta dels uppmaning till våld, dels gärningar riktade mot enskilda individer i de skyddade grupperna,
- lämna författningsförslag om kommittén kommer fram till att en ändring bör göras, och
- för det fall kommittén kommer fram till att en ändring bör göras, ta ställning till om motsvarande ändring även bör göras på det område som skyddas av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen och i så fall lämna författningsförslag.

Utredningstiden ligger fast. Uppdraget ska alltså redovisas senast den 20 april 2023.

Uppdraget att ta ställning till utformningen av straffansvaret för hets mot folkgrupp

Kommitténs nuvarande uppdrag avser rasismrambeslutets bestämmelser om bl.a. förintelseförnekelse ...

Kommittén om kriminalisering av förnekande av Förintelsen och av vissa andra brott har i uppdrag att ta ställning till om det bör införas ett särskilt straffansvar för den som under vissa omständigheter offentligt urskuldar, förnekar eller flagrant förringar vissa brott. Det handlar dels om folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser enligt definitionen i Internationella brottmålsdomstolens stadga, dels om brott mot freden, krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten som de definieras i Internationella militärtribunalens stadga.

Ett skäl till att kommittén fick det angivna uppdraget är att Europeiska kommissionen genom en formell underrättelse den 18 februari 2021 har gjort gällande att Sverige har underlåtit att anta lagstiftning som införlivar bestämmelser i det s.k. rasismrambeslutet (rådets rambeslut 2008/913/RIF av den 28 november 2008 om bekämpande av vissa former av och uttryck för rasism och främlingsfientlighet enligt strafflagstiftningen) om offentligt urskuldande, förnekande och flagrant förringande. Uppdraget motiverades därutöver med att regeringen anser att det skulle kunna finnas ett värde i att införa en straffbestämmelse som uttryckligen tar sikte på gärningarna i fråga.

... men kommissionen har synpunkter på genomförandet även av andra delar av rambeslutet ...

Den formella underrättelsen innehåller också två andra synpunkter på Sveriges genomförande av rambeslutet. Kommissionen anser att det i bestämmelsen om hets mot folkgrupp saknas ett uttryckligt omnämnande av gärningen uppmaning till våld, såsom den beskrivs i rambeslutet. Vidare gör kommissionen gällande att Sverige inte på ett korrekt sätt har kriminaliserat offentlig uppmaning till hat och våld som riktar sig mot en medlem av en grupp, utpekad med åberopande av ras, hudfärg, religion, härstamning, nationellt eller etniskt ursprung. I svaret till kommissionen försvarade regeringen Sveriges sätt att genomföra rambeslutet i alla delar.

Beträffande uppmaning till våld har regeringen påpekat att straffansvaret för hets mot folkgrupp gäller redan vid uttryck för missaktning. Gränsen för straffansvar är alltså lägre i svensk rätt än vad som krävs enligt rambeslutet.

Regeringen har också hänvisat till domar som visar att hetsbrottet i praktiken tillämpas på gärningar som avser uppmaning till våld.

När det gäller uttalanden som riktar sig mot en medlem av en grupp har regeringen förklarat att dessa är straffbara genom bestämmelserna om uppvigling och olaga hot. Regeringen har också hänvisat till en dom från Högsta domstolen av vilken det framgår att ett meddelande som har formulerats som om det är riktat mot en enskild person även kan anses uttrycka missaktning för en grupp som skyddas av bestämmelsen om hets mot folkgrupp och leda till ansvar för det brottet (se NJA 2020 s. 1083, ”Kommentaren i Facebookgruppen”).

... och det finns därför skäl att överväga även andra förändringar i hetsbrottet

Det är alltså regeringens uppfattning att Sverige lever upp till sina åtaganden enligt rambeslutet. Regeringen ser dock ett värde i att låta kommittén även ta ställning till utformningen av straffansvaret för hets mot folkgrupp i ljuset av de av kommissionens synpunkter som inte omfattas av det ursprungliga uppdraget.

Att låta straffansvaret för hets mot folkgrupp uttryckligen omfatta uppmaning till våld skulle enligt regeringens bedömning inte förändra rättsläget men däremot förtydliga hetsbrottets tillämpningsområde. Ett tillägg avseende gärningar som riktar sig mot en medlem av en grupp skulle sannolikt innebära en viss utvidgning av brottet hets mot folkgrupp. Även om regeringen bedömer att sådana gärningar visserligen redan är straffbara som hets mot folkgrupp eller enligt andra straffbestämmelser, skulle ett tillägg i hetsbrottet ha ett värde genom att hatbrottsaspekten på sådana gärningar förtydligas ytterligare.

Kommitténs uppdrag bör därmed utvidgas. I likhet med vad som gäller enligt det ursprungliga uppdraget ska ställningstagandet till om brottet hets mot folkgrupp bör ändras föregås av noggranna överväganden med utgångspunkt i de krav som regeringsformen uppställer och de krav som följer av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) och andra internationella åtaganden.

Om kommittén kommer fram till att straffansvaret för hets mot folkgrupp bör ändras finns det anledning att ta ställning till om ändringarna också bör göras i tryckfrihetsförordningens brottskatalog. Vid den bedömningen finns det skäl att beakta att lagstiftarens utgångspunkt hittills har varit att tryck- och yttrandefrihetsbrottet hets mot folkgrupp bör motsvara brottsbalkens straffbestämmelse fullt ut.

Kommittén ska utöver vad som framgår av redan beslutade kommittédirektiv

- ta ställning till om straffansvaret för hets mot folkgrupp uttryckligen bör omfatta dels uppmaning till våld, dels gärningar riktade mot enskilda individer i de skyddade grupperna,
- lämna författningsförslag om kommittén kommer fram till att en ändring bör göras, och
- för det fall kommittén kommer fram till att en ändring bör göras, ta ställning till om motsvarande ändring även bör göras på det område som skyddas av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen och i så fall lämna författningsförslag.

Utredningstiden ligger fast. Uppdraget ska alltså redovisas senast den 20 april 2023.

(Justitiedepartementet)